

מדוע וכיצד תומך הוועד הבינלאומי של הצלב האדום בהקמתו של בית הדין הפלילי הבינלאומי*

אנה סגל

- א. פתח דבר
- ב. המנדט של הוועד הבינלאומי של הצלב האדום כמפקד על קידום המשפט ההומניטרי הבינלאומי
- ג. תפקיד הוועד הבינלאומי של הצלב האדום ביישום המשפט ההומניטרי הבינלאומי
- ד. היחס שבין הדין הלאומי לבין בית הדין הפלילי הבינלאומי
- ה. סיוע הוועד הבינלאומי של הצלב האדום למדינות בנוגע לחוקת בית הדין הפלילי הבינלאומי
- ו. פעולותיהן של מדינות לקראת יישום החוקה
- ז. חסינות הוועד הבינלאומי של הצלב האדום ממתן עדות
- ח. סוף דבר

א. פתח דבר

ניתן לשאול מדוע וכיצד תומך הוועד הבינלאומי של הצלב האדום (להלן: "ICRC")¹ – ארגון הומניטרי המתבסס על עקרונות של ניטרליות והיעדר משוא פנים – בהקמתו של בית דין קבוע שישפוט אנשים בגין רצח עם, פשעים נגד האנושות ופשעי מלחמה? במאמר זה אנסה לענות על כך.

* הרשימה מבוססת על דברים שנשאה גברת אנה סגל כנציגה, בכנס של מכון מינרבה לזכויות אדם של האוניברסיטה העברית בשיתוף המכללה האקדמית שהתקיים ברמת גן ובירושלים בין התאריכים 4-5/6/02. בעת הכנס הייתה הגברת סגל יועצת משפטית בשירות הייעוץ של ה-ICRC, ג'נבה. הרשימה הוכנה לדפוס על ידי המחלקה המשפטית של משלחת הוועד הבינלאומי של הצלב האדום בתל-אביב, בעזרתה האדיבה של הגברת סגל.

1 הוועד הבינלאומי של הצלב האדום (International Committee of the Red Cross) הוא ארגון הומניטרי נטול פניות, ניטרלי ועצמאי, אשר משימתו העיקרית היא להגן על חייהם ועל כבודם של קרובות סכסוכים מזוינים שאינם נוטלים חלק בלחימה או שחדלו מליטול בה חלק, ולספק להם סיוע.

ה-ICRC רואה בבית הדין הפלילי הבינלאומי מרכיב הכרחי של הסדר המשפטי הבינלאומי, והשלמה הכרחית למאמציהם של בתי משפט לאומיים להביא למשפט צדק את החשודים בביצוע הפשעים האמורים. משום כך קידם ה-ICRC כברכה את האשורר השישים כמספר של חוקת בית הדין הפלילי הבינלאומי באפריל 2002, אשרור המהווה אבן דרך במאבקה של הקהילה הבינלאומית לשים קץ למציאות שבה מבצעי פשעים בינלאומיים חמורים מתהלכים חופשיים מאימת הדין. ה-ICRC אפוא מסייע למדינות המבקשות לאשרר את חוקת בית הדין וליישמה בדין הלאומי שלהן באמצעות שירות הייעוץ למשפט הומניטרי בינלאומי.

ב. המנדט של הוועד הבינלאומי של הצלב האדום כמפקד על קידום המשפט ההומניטרי הבינלאומי

ה-ICRC ידוע בעיקר בזכות פעולותיו כשטח, שבמסגרתן הוא מגיש סיוע לקרבנות סכסוכים מזוינים ואלמות פנים מדינתית ברחבי העולם. תפקידו של ה-ICRC כשומר המופקד על קידומו של המשפט ההומניטרי הבינלאומי ידוע פחות. תפקיד סבוך זה קשור באופן הדוק עם נסיבות ייסודו של ה-ICRC, ולימים הופקד בידיו על ידי הקהילה הבינלאומית.²

2 המשפט ההומניטרי הבינלאומי, המכונה גם דיני הסכסוך המזוין או דיני המלחמה, הוא גוף כללים המגן בזמן מלחמה על אנשים שאינם נוטלים חלק בלחימה או שחדלו מליטול בה חלק, והמטיל מגבלות על שיטות לחימה ואמצעי לחימה. בין המסמכים העיקריים של המשפט ההומניטרי הבינלאומי ניתן למנות את אמנת ג'ניבה מ-12 באוגוסט 1949, (להלן: "אמנת ג'ניבה") והפרוטוקולים הנוספים להן מיום 8 ביוני 1977: אמנת ג'ניבה להטבת מצבם של פצועים וחולים מבין אנשי הכוחות המזוינים בשדה הקרב מ-12 באוגוסט 1949, כ"א 1, מס' 30, ע' 387 (להלן: "אמנת ג'ניבה הראשונה"); אמנת ג'ניבה להטבת מצבם של פצועים, חולים ונטרפי אניות מבין אנשי הכוחות המזוינים כים מ-12 באוגוסט 1949, כ"א 1, מס' 30, ע' 423 (להלן: "אמנת ג'ניבה השנייה"); אמנת ג'ניבה בדבר הטיפול בשבויי מלחמה מ-12 באוגוסט 1949, כ"א 1, מס' 30, ע' 453 (להלן: "אמנת ג'ניבה השלישית") ואמנת ג'ניבה בדבר הגנת אזרחים כימי מלחמה מ-12 באוגוסט 1949, כ"א 1, מס' 30, ע' 559 (להלן: "אמנת ג'ניבה הרביעית"). אמנה זו, המבקשת לתת מענה לניסיון המר של מלחמת העולם השנייה, מגנה על אזרחים המוצאים עצמם נתונים בידיו של צד לסכסוך מזוין בינלאומי או של מעצמה כובשת והם אינם אזרחי. Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts "protocol I) 8 June 1977, 1125 U.N.T.S. 3 (להלן: "הפרוטוקול הראשון" או "protocol I) 8 June 1977, 1125 U.N.T.S. 609 (להלן: "הפרוטוקול השני" או "protocol II"). הפרוטוקול הראשון מתוק את ההגנה הניתנת לקרבנות סכסוכים מזוינים בינלאומיים. הפרוטוקול השני מתוק את ההגנה הניתנת לקרבנות סכסוכים מזוינים שאינם בינלאומיים. 190 מדינות אשררו את אמנת ג'ניבה, 160 מדינות אשררו את הפרוטוקול הנוסף הראשון ו-153 מדינות אשררו את הפרוטוקול הנוסף השני. מסמכים אלה ורכים אחרים מופיעים בשלמותם באתר [http://www.icrc.org/ihl] (last visited on 04.06.04).

מדוע וכיצד תומך הוועד הבינלאומי של הצלב האדום בהקמתו של ביה"ד הפלילי הבינלאומי

מאז שנוסד באמצע המאה ה-19, כשדה הקרב כסולפרינו שבאיטליה, תרם ה-ICRC לפיתוח המשפט ההומניטרי הבינלאומי, בין השאר על ידי סיוע בהכנות לקראת עריכתן של ועידות בינלאומיות אשר הוסמכו לאמץ אמנות חדשות³. בכל שלבי הקורדיפיקציה של המשפט ההומניטרי הבינלאומי, הכין ה-ICRC טיוטות שהיוו בסיס לאמנות אשר אומצו לבסוף בידי המדינות. כך נתקבלו ארבע אמנות ג'נבה ושני הפרוטוקולים הנוספים להן.

המשפט ההומניטרי הבינלאומי העניק לוועד הבינלאומי של הצלב האדום מנדט ברור להגיש סיוע לקרבנות סכסוכים מזוינים ולקדם את יישום המשפט ההומניטרי הבינלאומי⁴. יש לציין את חוקתה של תנועת הצלב האדום והסהר האדום הבינלאומית, הקובעת כי תפקידו של ה-ICRC הוא "לבצע משימות המוטלות עליו על-פי אמנות ג'נבה, לפעול למען יישומו הנאמן של המשפט ההומניטרי הבינלאומי החל על סכסוכים מזוינים ולתת את דעתו לתלונות המבוססות על הפרות לכאורה של המשפט [ההומניטרי הבינלאומי]", וכן "לפעול להבנתו ולהפצת הידע של המשפט ההומניטרי הבינלאומי החל על סכסוכים מזוינים ולפעול לפיתוחו"⁵ (תרגום המחברת).

ג. תפקיד הוועד הבינלאומי של הצלב האדום ביישום המשפט ההומניטרי הבינלאומי

ה-ICRC תמך מאז ומעולם בפיתוח מנגנונים העשויים לתרום ליישום טוב יותר של המשפט ההומניטרי הבינלאומי. משום מכך, מעניק ה-ICRC סיוע טכני וייעוץ למדינות החברות באמנות ג'נבה ובאמנות משפט ההומניטרי בינלאומי אחרות, המבקשות להבטיח כי הדין הפלילי הלאומי שלהן יאפשר ענישה בגין "הפרות

3 מידע נוסף על המנדט של ה-ICRC ועל הרקע ההיסטורי לפעולותיו מצוי באתר <http://www.icrc.org> (last visited on 04.06.04).

4 זכותו של ה-ICRC לנקוט יזמה הומניטרית בכך שיציע את שירותיו לצדדים לסכסוך מזוין – מבלי שהדבר יהווה התערבות בענייניהם הפנימיים או פגיעה בריבונות המדינה – הועלתה על הכתב בס' 9 לאמנת ג'נבה הראשונה, בס' 9 לאמנת ג'נבה השלישית, בס' 10 לאמנת ג'נבה הרביעית ובס' 3 של כל אחת מאמנות ג'נבה. זכות יזמה ספציפית נזכרת, לשם הדוגמה, בס' 23 ו-44 של אמנת ג'נבה הראשונה, בס' 125 ו-126 של אמנת ג'נבה השלישית, בס' 61 ו-143 של אמנת ג'נבה הרביעית ובס' 81 של הפרוטוקול הראשון.

5 Statutes of the International Red Cross and Red Crescent Movement, Doc. No. 17, art. 5. חוקתה של תנועת הצלב האדום והסהר האדום הבינלאומית אומצה בוועידה הבינלאומית של הצלב האדום. המדינות החברות באמנות ג'נבה וחברי התנועה הבינלאומית של הצלב האדום והסהר האדום נוטלים חלק בוועידה הבינלאומית של הצלב האדום, המתכנסת אחת לארבע שנים. הארגונים המרכיבים את התנועה הם: אגודות לאומיות של הצלב האדום והסהר האדום; הפרציה הבינלאומית של אגודות לאומיות של הצלב האדום והסהר האדום (שהיא ארגון הגג של האגודות הלאומיות) וה-ICRC.

חמורות" והפרות אחרות של האמנות. ה-ICRC תמך גם בהקמתם של בתי דין פליליים מיוחדים.⁶

התמיכה ברעיון שבבסיס בית הדין הפלילי הבינלאומי נובעת משתי עובדות מצערות:

1. כישלונה – או היעדר יכולתה – של הקהילה הבינלאומית למנוע את הפשעים הברוטליים ביותר: רצח עם, פשעים נגד האנושות ופשעי מלחמה. עניין זה מוצא את ביטויו בלשון המבוא של חוקת בית הדין הפלילי הבינלאומי: "המדינות] נותנות את דעתן לכך שבמהלך מאה זו מיליוני ילדים, נשים וגברים היו לקרבנות של זוועות שלא יתוארו, אשר מזעזעות את מצפון האנושות"⁷ (תרגום המחברת).

2. כישלונן של מערכות המשפט הלאומיות להעמיד לדין את החשודים בביצוע פשעים בינלאומיים חמורים אלה.

ה-ICRC השתתף באופן פעיל כמומחה במשא ומתן שהביא לאימוצה של חוקת בית הדין, וכן תרם לעבודת הוועדה המכינה של בית הדין ("Preparatory Commission"), בניסוח יסודות הפשע ("Elements of Crime") וכן בסדרי הדין והראיות ("Rules of Procedure and Evidence")⁸. מטרתו העיקרית של ה-ICRC בנוגע להגדרת פשע מלחמה וליסודותיו⁹, הייתה למנוע כרסום תוכנו של המשפט ההומניטרי הבינלאומי.

ד. היחס שבין הדין הלאומי לבין בית הדין הפלילי הבינלאומי

בית הדין הפלילי הבינלאומי מבוסס על עקרון הסמכות המשלימה ("Complementarity"), שפירושו כי בית הדין יקנה סמכות לרדן בתביעה ספציפית רק כאשר מדינה אינה יכולה או אינה רוצה לפעול בעניין בעצמה. לפיכך, תביעה לא תהא קבילה בבית הדין במקרים הבאים:

1. כשהעניין מצוי בחקירה במדינה, או שהוגשה תביעה על ידיה, אלא אם כן המדינה האמורה אינה רוצה או אינה יכולה לקיים את החקירה או את התביעה באופן ממש.

6 בית הדין הפלילי הבינלאומי ליוגוסלביה לשעבר ובית הדין הפלילי הבינלאומי של רואנדה. שני בתי דין אלה הוסמכו לשפוט הפרות של המשפט הבינלאומי שבוצעו במסגרת הסכסוך ביוגוסלביה לשעבר ובמהלך רצח העם ברואנדה. עם סיום משימתם זו, יחדלו שני בתי הדין מלהתקיים. מידע נוסף על בתי הדין הללו מצוי באתרים [http://www.un.org/icty] (last visited on 04.06.04); [http://www.un.ictor.org] (last visited on 04.06.04).

7 Rome Statute of the International Criminal Court, 17 July 1998, preamble, בית הדין "או" ("Rome Statute").

8 מידע נוסף על הקמת בית הדין מצוי באתר [http://www.un.org/law/icc] (last visited on 04.06.04).

9 Rome Statute, art. 8

מרוע וכיצד תומך הוועד הבינלאומי של הצלב האדום בהקמתו של ביה"ד הפלילי הבינלאומי

2. כשהעניין כבר נחקר על ידי מדינה, ונתקבלה החלטה שלא להעמיד לדין את האדם הנוגע בדבר, אלא אם כן ההחלטה נבעה מהיעדר רצון או יכולת מצד המדינה להעמידו לדין באופן ממשי.

3. כשהארס הנוגע בדבר כבר הועמד לדין.

4. העניין אינו חמור דיו להצדיק פעולה נוספת מצד בית הדין¹⁰.

במילים אחרות, בית הדין הוקם כמפלטו האחרון של הצדק ולא כמעורר הראשון. חוקת בית הדין הפלילי הבינלאומי נכנסה לתוקף ב-1 ביולי 2002, ובית הדין החל בפעילותו במרץ 2003. לבית הדין נתונה הסמכות, בנוגע למדינות החברות בחוקתו, מיום כניסת החוקה לתוקף. ה-ICRC צופה כי עקרון הסמכות המשלימה הכלול בחוקה יניע מדינות לוודא כי הדין הפלילי הלאומי שלהן מאפשר להן להעמיד לדין על רצח עם, על פשעים נגד האנושות ועל פשעי מלחמה את אזרחיהן או את מי שביצע פשעים על אדמתן.

מדינות רבות בחגנו את הדין הפלילי שלהן כחינה מחודשת, או שהן מצויות בעיצומו של תהליך זה, על מנת להבטיח כי בתי המשפט הלאומיים שלהן יוכלו לשפוט פשעים אלה.

אין כל חדש בחובות אלה: על פי אמנות ג'נבה והפרוטוקולים הנוספים להן, מדינות חברות מחויבות ממילא לחוקק חקיקה הדרושה כדי לקבוע סנקציות פליליות יעילות נגד נותן הפקודה לבצע הפרות חמורות של האמנות או נגד מבצען¹¹. מדינות גם מחויבות לחפש ולהעמיד לדין אנשים אלה, ללא כל קשר לאזרחותם או למקום ביצוע המעשה – קרי, מדינות חייבות לפעול על יסוד סמכות השיפוט האוניברסלית. נוסף על החקיקה בעניין הפרות חמורות, מדינות חייבות לנקוט בצעדים הדרושים למיגור כל מעשה העומד בניגוד לאמנות.

ה. סיוע הוועד הבינלאומי של הצלב האדום למדינות בנוגע לחוקת בית הדין הפלילי הבינלאומי

בית הדין מוסמך לשפוט אזרח של מדינה החברה בחוקת בית הדין, או חשוד בביצוע פשעים בשטחה של מדינה חברה (כאשר המדינה החברה אינה רוצה או אינה יכולה לעשות זאת בעצמה) וכן במקרים המופנים אליו על ידי מועצת הביטחון של ארגון

¹⁰ Ibid, at art. 17

¹¹ הפרות של אמנות ג'נבה ושל הפרוטוקול הנוסף הראשון הנחשבות חמורות במיוחד, נמנות בס' 50 לאמנת ג'נבה הראשונה, בס' 51 לאמנת ג'נבה השנייה, בס' 130 לאמנת ג'נבה השלישית, בס' 147 לאמנת ג'נבה הרביעית ובס' 85 לפרוטוקול הנוסף הראשון. חוקת בית הדין הפלילי הבינלאומי מונה בס' 8 הפרות חמורות של אמנות ג'נבה כפשעי מלחמה. החובה לאתר ולהעמיד לדין את האחראים להפרות חמורות מצויה בס' 49 לאמנת ג'נבה הראשונה, בס' 50 לאמנת ג'נבה השנייה, בס' 129 לאמנת ג'נבה השלישית, בס' 146 לאמנת ג'נבה הרביעית ובס' 85 לפרוטוקול הנוסף הראשון.

האומות המאוחדות¹². על מנת שבית הדין יוכל לשים קץ באופן יעיל למצב שבו מבצעי פשעים בינלאומיים חמורים מתהלכים חופשיים מאימת הדין, חייבת חוקתו להיות מאושרת ומיושמת באופן נרחב. לפיכך, ממשיך ה-ICRC לעודד מדינות לאשרר את החוקה וליישמה במיוחד באמצעות שירות הייעוץ למשפט הומניטרי בינלאומי¹³. שירות הייעוץ מספק עצה וסיוע טכני למדינות המבקשות לאשרר וליישם את חוקת בית הדין ואת אמנות המשפט ההומניטרי הבינלאומי.

באשר לחוקת בית הדין הפלילי הבינלאומי, שירות הייעוץ של ה-ICRC ייעץ למדינות בנוגע למחויבויותיהן הנובעות מאשרור החוקה. מדינות בעיקר חייבות לוודא כי החקיקה וסדרי הדין הלאומיים שלהן מאפשרים שיתוף פעולה עם בית הדין; כמו כן עליהן לחוקק הוראות המבטיחות חסינויות וזכויות יתר לבית הדין ולבעלי התפקידים בו, ולקבוע עברות פליליות בגין שיבוש הליכי משפט בבית הדין. יתר על כן, שירות הייעוץ מבהיר למדינות כי על מנת ליהנות מעקרונות הסמכות המשלימה, עליהן להבטיח שאפשר יהיה להעמיד אנשים לדין בבתי המשפט הלאומיים שלהן בשל ביצוע פשעים בינלאומיים חמורים¹⁴. שירות הייעוץ מעודד חילופי מידע בין מדינות בדבר גישותיהן בשאלות הנובעות מיישום החוקה, זאת בעיקר באמצעות מתן דוגמאות של יישום בחקיקה הלאומית. שירות הייעוץ אף מספק סיוע בניסוח או במתן הערות לחקיקה מוצעת.

כחלק מתמיכתו של ה-ICRC באשרור החוקה, הכין שירות הייעוץ ערכת אשרור ומסמכים אחרים העשויים לסייע למדינות המעוניינות בכך. ערכות אלה כוללות כתב אשרור לדוגמה ודף מידע אודות בית הדין הפלילי הבינלאומי. נוסף על הסיוע הטכני והמקצועי כאמור, מארגן ה-ICRC עם המדינות מפגשים וסמינרים לאומיים או אזוריים. ה-ICRC אף מבקש להבטיח כי נושאים אלה יעלו על סדר היום בפורומים בינלאומיים, כגון ארגון האומות המאוחדות, ארגון מדינות אמריקה, האיחוד האפריקאי וחבר העמים הבריטי. על מנת שבית הדין ייחנה מעצמאות ושמשמתו תהא כלל עולמית, יש לאפשר לבית הדין ליהנות מתמיכה מדינית וכספית רחבה ביותר.

1. פעולותיהן של מדינות לקראת יישום החוקה

עד היום, רק מקצת מבין שמונים-ושבע המדינות שאשררו את חוקת בית הדין, כבר אימצו חקיקה מקיפה ליישומה¹⁵. על מדינות החברות בחוקה לפעול במהירות

12 Rome Statute, arts. 12–13.

13 שירות הייעוץ למשפט הומניטרי בינלאומי (Advisory Service on International Humanitarian Law), של ה-ICRC נוסד בשנת 1995 על פי דרישת מדינות, כדי לסייע להן במאמצייהן לאשרר וליישם את אמנות המשפט ההומניטרי הבינלאומי.

14 ראו להלן, בפרק 1.

15 נכון ל-3 במאי 2004, 94 מדינות הן חברות בחוקת בית הדין.

מדוע וכיצד תומך הוועד הבינלאומי של הצלב האדום בהקמתו של ביה"ד הפלילי הבינלאומי

על מנת לוודא כי יש בידיהן פרוצדורות חקיקתיות ומנהליות, המאפשרות שיתוף פעולה עם בית המשפט. חוקת בית הדין אינה דורשת ממדינות לכלול בחקיקה הפנימית שלהן את הפשעים הנזכרים בחוקה, אך על מדינות המבקשות ליהנות מעקרון הסמכות המשלימה לוודא כי בתי המשפט הלאומיים שלהן מוסמכים לדון בפשעים אלה. על מדינות אלה לשקול את הסוגיות הבאות:

1. היכן לכלול את הפשעים הנדונים: בחוק העונשין הכללי או בחוק מיוחד ונפרד המיישם את שיתוף הפעולה של המדינה עם בית הדין ואת החובות האחרות על פי חוקת בית הדין.

2. כיצד להגדיר את הפשעים: על ידי הפניה לחוקת בית הדין או על ידי ניסוח הגדרות ספציפיות.

3. אילו עונשים יוטלו בגין ביצוע הפשעים.

4. מהו הבסיס לסמכות השיפוט הרלוונטית: לדוגמה, סמכות שיפוט אוניברסלית או סמכות שיפוט המבוססת על אזרחות מבצע הפשע או מקום ביצועו. שאלה נוספת היא קביעת סמכות שיפוט רטרואקטיבית או פרוספקטיבית.

5. האם לתקן את דיני המדינה המתייחסים לאחריות פלילית לאור חוקת בית הדין, כך שתילקחנה בחשבון, למשל, הוראות החוקה בנוגע לעברות שלא נשלמו, הגנות, אחריות מפקדים ואחריות ממונים אחרים, היסוד הנפשי שבעברה, עילות שלא יפטרו את הנאשם מאחריות פלילית וכיוצא בזה.

6. איזה שימוש, אם בכלל, לעשות במסמך "יסודות הפשעים".

מדינות צריכות להיות מודעות לכך שהתאמת החקיקה הקיימת לקביעת פשעי מלחמה כמעשים פליליים, בהסתמך על ההגדרות שבחוקת בית הדין הפלילי הבינלאומי, אפשר שלא יהא בה די כדי לעמוד בהתחייבויותיה ההסכמיות. כך, למשל, מדינות החברות באמנות ג'נבה, בפרוטוקולים הנוספים להן, באמנת האג משנת 1954 בדבר הגנת נכסי תרבות בעת סכסוך מזוין והפרוטוקולים שלה או באמנת כלי הנשק הקונבנציונאליים משנת 1980 ובפרוטוקולים שלה, תצטרכנה לוודא כי הדין הלאומי מונע גם הפרות של אמנות אלה ומעניש עליהן.

ז. חסינות הוועד הבינלאומי של הצלב האדום ממתן עדות

עמדת ה-ICRC בשאלת חיוב עובדיו במתן עדות¹⁶ נשענת על העובדה כי תוך כדי קיום המנדט שלו, הוא משיג מידע על בסיס של יחסי אמון חסויים. יחסים אלה הכרחיים לקיום קשרים בין ה-ICRC לבין הצדדים הלוחמים. אמנות ג'נבה והפרוטוקולים הנוספים להן מכירים בכך שקיום קשרים אלה הוא אינטרס

16 ראו: S. Jeannot "Testimony of ICRC delegates before the International Criminal Court" *International Review of the Red Cross* (2000) No. 840; S. Jeannot "Recognition of the ICRC's long-standing rule of confidentiality" *International Review of the Red Cross* (2000) No. 838.

בינלאומי. גילוי מידע, תוך הפרת כלל החיסיון של ה-ICRC, יגרום נזק בלתי הפיך ליכולתו של ה-ICRC לבצע את המשימות שהופקדו בידיו – וכך יגרום נזק לאינטרס הבינלאומי. למעשה, כלל החיסיון של ה-ICRC הוא כלי עבודה, המתבסס הן על הפרקטיקה של ה-ICRC והן על המשפט ההומניטרי הבינלאומי, והוא מקובל הן על מדינות והן על קרבנותיהם של סכסוכים מזוינים, המצפים מן ה-ICRC לקיים כלל זה. כמו כן, המנדט של בתי דין בינלאומיים בכלל, ובפרט המנדט של בית הדין הפלילי הבינלאומי מחד גיסא והמנדט של ה-ICRC מאידך גיסא, נפרדים זה מזה; בה בעת, הם משלימים זה את זה במאמץ להבטיח כי המשפט ההומניטרי הבינלאומי יכובד. המנדטים השונים מהווים אפוא יחד חלק מן הסדר הציבורי העולמי, ואין לראות בהבדלים בין עבודת בית הדין הפלילי הבינלאומי לבין עבודת ה-ICRC משום סתירה.

בפרשת *Simic*¹⁷, שנידונה בפני בית הדין הפלילי הבינלאומי ליוגוסלביה לשעבר, ביקשה התביעה לעשות שימוש בראיות שהיו ברשותו של עובד לשעבר של ה-ICRC, ושכאו לידיעתו במהלך עבודתו בארגון. בית הדין הגיע למסקנה כי המשפט הבינלאומי המנהגי מעניק ל-ICRC זכות חיסון מוחלטת לגבי מידע המתיחס לעבודתו והמצוי ברשות עובדיו. פסיקה זו הניעה את ה-ICRC לשקול בהקשר רחב את שאלת חיסון המידע שברשותו בבתי דין בינלאומיים, ובמיוחד בבית הדין הפלילי הבינלאומי.

כלל 73 של סדרי הדין והראיות של בית הדין הפלילי הבינלאומי, תחת הכותרת "חיסיון תקשורת ומידע", עוסק בשאלת החיסיון של כמה קטגוריות של יחסים מקצועיים. כלל 73(4) מונע למעשה מבית הדין לעשות שימוש בכל מידע חסוי של ה-ICRC, אם בדרך של דרישה למתן עדות ואם בקבלת עדות מנציגי ה-ICRC בהווה או בעבר, למעט במקרים שבהם ה-ICRC ויתר על החיסיון באופן ספציפי. באופן טבעי, כלל זה אינו מתייחס לכל סוגי המידע, אלא רק למידע הנוגע לתפקידיו הרשמיים של ה-ICRC. כן, מידע שהוא בעיקרו נחלת הציבור יהא קביל בבית הדין אם:

1. לאחר התייעצות עם בית הדין, ה-ICRC אינו מתנגד לגילוי.
2. ה-ICRC כבר פרסם ברבים את המידע.
3. אותו מידע כבר נתקבל ממקור אחר (למשל, מארגון אחר המקיים נוכחות בשטח)¹⁸.

17 *Prosecutor v. Simic* (Decision on the Prosecution Motion under Rule 73 for a Ruling Concerning the Testimony of a Witness) Case No IT-95-9-PT (27 July 1999). החלטה במעמד צד אחד מיום 27 ביולי 1999 על ידי מותב המשפט השלישי של בית הדין הפלילי הבינלאומי ליוגוסלביה לשעבר.

18 בהקשר זה ראוי לציין כי לאחרונה קיבל בית הדין החלטה בעניין חסינות מעדות של עיתונאי, ראו: *Prosecutor v. Brdjanin and Talic* (Decision on Interlocutory Appeal), case No IT-99-36-AR73.9 (11 December 2002).

ח. סוף דבר

ה-ICRC קורא למדינות לאמץ חקיקה מיישמת ומקיפה, כמו גם סדרי דין, שיאפשרו שיתוף פעולה עם בית הדין ולבחון מחדש את הדין הפלילי החל בהן על מנת להבטיח שהן תוכלנה בעצמן להעמיד לדין את החשודים בכיצוע רצח עם, פשעים נגד האנושות ופשעי מלחמה. ה-ICRC מבקש לעודד מדינות שטרם אשררו את חוקת בית הדין להצטרף למדינות החברות בחוקה, וזאת על מנת ליצור בית דין פלילי בינלאומי שיהיה אוניברסלי באמת ובתמים, ושיהיה מסוגל להעמיד לדין את מי שביצע רצח עם, פשעים נגד האנושות ופשעי מלחמה במקום שמערכת הצדק הלאומית אינה יכולה או אינה רוצה לעשות כן.

ה-ICRC מברך את שמונים-ושש המדינות שהפכו חברות בחוקת בית הדין הפלילי הבינלאומי פחות מארבע שנים לאחר שזו אומצה. באמצעות שירות הייעוץ למשפט ההומניטרי הבינלאומי של ה-ICRC, הוא ימשיך להציע עצה וסיוע למדינות הפועלות לשם אשרורה ויישומה של חוקת בית הדין הפלילי הבינלאומי.